

Att tänka på inför valpning

När det är dags för valpning är det viktigt att du är förberedd på vad det innebär. SKK:s bok "Hunduppfödning i teori och praktik" ger mycket bra och omfattande information. Det är också en fördel om du har en mentor att rådfråga. Alltså en erfaren uppfödare att vända dig till för frågor som ingen bok kan svara på. Du bör även ha kontaktuppgifter till en jouröppen veterinärklinik ifall något går fel. Nu brukar valpning som regel ske fort, smidigt och komplikationsfritt hos Lundehundar. En tik kan föda 3-4 valpar inom loppet av en halvtimme. Det är ändå bra att förbereda sig på att det kan uppstå problem.

En lugn plats

Tiken behöver i god tid före valpning få en plats iordningställd där hon kan föda och ta hand om sina valpar. Många ordnar en sådan plats i sovrummet för att lättare ha uppsikt över henne och valparna den första tiden. Andra kan ta in en extra säng eller lägga en madrass på golvet i det rum man har avsatt för tik och valpar. Det är viktigt att denna plats får vara ostörd och skild från andra hundar och små barn. Likaså att valpningen sker i lugn och ro med få människor närvarande, eftersom det annars kan göra tiken orolig.

Till att börja med är en mindre valplåda att föredra. Då undviker man att valparna kommer för långt bort från tiken. Bäddens sidor ska vara så höga att valparna inte kan ta sig över kanten, men samtidigt så låga att tiken utan problem kan ta sig in och ut. Låt det finnas filtar att bädda med, men ta bort dem efter valpningen så tiken inte kan bädda in valparna i någon filt. Fiberfällar brukar rekommenderas då urinen rinner igenom dessa och ytan kan hållas relativt torr. Dessa filtar är också mjuka och sköna att ligga på och kan tvättas på hög värme.

Valprummet

Eftersom valparna inte kan reglera temperaturen i kroppen själva de första veckorna behöver de en varm boplat. Därför är det viktigt att rummet är varmt, torrt och dragfritt. Ett sätt att ordna detta är att isolera kalla ytterväggar, t.ex. med tjocka filtar. Likaså behöver ett kallt golv ett värmeisolerande underlag. En del väljer också att hänga en tjock filt som tak över valpbädden för att hålla kvar värmen.

Temperaturen i rummet bör vara minst 20 grader och hos valparna runt 30 grader. Den högre värmen i bädden gör tiken med sin kroppsvärme. Därför är det viktigt att tiken ligger hos valparna den första tiden. Om värmen i rummet behöver ökas kan ett extra element användas. Det bör då kunna ställas in så att det går igång vid en viss temperatur. Om värmen i valpbädden behöver ökas kan värmedynor och värmelampor användas, men de bör aldrig ersätta tiken.

Risken med värmedynor och värmelampor är att det kan bli för varmt i bädden. Detta orsakar också problem, eftersom valparna inte heller kan göra sig av med överskottsvärme de första veckorna. Var därför försiktig med värmedynor och värmelampor och kontrollera temperaturen ofta och noga. Se också till att det finns en svalare plats i valpbädden dit tiken kan dra sig undan om hon behöver.

Jag använder en termometer för både inomhusbruk och utomhusbruk som jag lägger utanför valpbädden med tråden i valpbädden. Då kan jag se både rumstemperatur och temperatur hos valparna.

Dags för valpning

När det är dags att föda sjunker tikens kroppstemperatur vanligtvis med flera grader. Denna temperatursänkning styrs av att hormonet progesteron minskar och inleder valpningens öppningsstadium. Normaltemperaturen för en hund ligger runt 38,5 grader och vid valpning kan den sjunka till 35-37 grader. Många uppfödare väljer att ta temperaturen på sina tikar för att lättare avgöra när det är dags att föda.

Utrustning inför valpning

Följande utrustning är bra att ha framme:

- Termometer för att kontrollera tikens skeende.
- Anteckningsblock för att notera t.ex.
 - Tiken - Öppningsstadier, värkarbete, temperaturförändringar.
 - Valparna - Klockslag för varje valps födelse, särskiljande tecken på valparna, vikt, andning, kön, om den tar spenen etc.
- Mjuka handdukar att torka valparna med.
- En trubbig och slö* sax för att "tugga" av navelsträngar om tiken inte biter av den på rätt sätt.
- En rulle bomullstråd för att knyta om en lite längre navelsträng som inte vill sluta blöda.
- Eventuellt en liten peang för att klämma åt en blödande navelsträng. Speciellt om tiken har navlat av valpen tätt intill bukväggen och det är svårt att få grepp om stumpen och få stopp på blödningen.
- Hushållspapper.
- Soppåse.
- Desinfektionsmedel för händer och utrustning.
- Digitalvåg av hushållsmodell för att väga valparna.
- Eventuellt små märkhalsband i olika färger för att kunna skilja valpar åt.

* Den slöa saxen används för att efterlikna tikens naturliga tuggande av navelsträngen och därigenom förhindra blödning.

Förvätkar och förlossning

När förvätkarna kommer kan tiken reagera genom att börja hässa, bädda, dra i filter och försöka hitta en undangömd plats inom- eller utomhus. Om vattnet går har hon kommit till utdrivningsstadiet och man kan räkna med att det snart kommer en valp. Den kan då födas utan fosterhinna. Många tikar klarar valpningen helt själva, men lundehundar behöver vanligtvis hjälp med att ta håll på fosterhinnorna. När valpen har kommit ur sin fosterblåsa är den blöt. Eftersom valpar är känsliga för nedkylning är det viktigt att torka den torr med en mjuk handduk. Tiken kommer också att hjälpa till att slicka valpen torr.

Moderkakan kommer normalt ut tillsammans med valpen eller snart därefter. Det är bra att dokumentera detta efter varje valp för att kunna hålla reda på att ingen moderkaka blir kvar i tiken eftersom det kan orsaka infektioner. Många tikar äter också upp moderkakan vilket ger ett bra näringstillskott, samtidigt som det blir extra viktigt att skriva ner om moderkakan kommit ut då antalet moderkakor efter valpning sällan stämmer med antal valpar.

Efter valpning är det normalt att tiken har en liten blödning/flytning som kan vara upp till tre veckor. Om den är stor eller pågår längre, bör man kontakta en veterinär.

Navelsträngen

För att förhindra blödning brukar jag klippa av navelsträngen där den är som mest tunn och genomskinlig. Där det inte pulserar något blod. Denna del är från början ganska långt ifrån valpens buk, vilket gör att stumpen blir ganska lång. Detta ökar risken att tiken försöker bita och dra i den och att den kan gå av för nära buken, men allteftersom den blodfyllda delen töms inuti valpen och den tunna, genomskinliga strängen närmar sig buken, kan jag fortsätta klippa tills det bara är en liten stump kvar. Stumpen torkar och faller bort inom några dagar.

Förutom att blödning är en viktig orsak till att inte klippa av navelsträngen för nära buken, så är bevarandet av innehållet i den också det. Blodet innehåller både näring och antikroppar från modern som är mycket viktiga för valpens immunsystem. Genom att bitvis klippa av navelsträngen kan man tillvarata dessa viktiga antikroppar.

Att komma igång att dia

När valparna är torra och vägda behöver de komma till spenen. Först kan de verka förvirrade och inte veta vad de ska göra. Det beror vanligtvis på att de behöver tid att få igång sina inre organ innan de kan ta emot di. Däremot bör det inte dröja för lång tid innan de börjar dia eftersom råmjölken är full av viktiga näringsämnen och immunglobuliner som behövs för valpens tillväxt och immunförsvar. Diandet säkrar även valparnas kroppstemperatur och cirkulation, samt hjälper tikens livmoder att dra ihop sig och eventuella kvarvarande efterbördar att komma ut.

Det är också viktigt att regelbundet kontrollera tikens juver, särskilt under de första veckorna. Om man upptäcker att juvren är hårda, spända, ömma eller knöliga är det tecken på mjölkstockning. Behandlingen består då av varma omslag och urmjölkning. Tiken ska bara mjölkas ur så mycket att trycket släpper. Mjölkar man mer stimulerar det istället till ytterligare mjölkproduktion. Det bästa är förstås om man kan få valparna att göra jobbet.

Källor

Hunduppfoeding i teori och praktik: En handbok från svenska kennelklubben.

Svenska kennelklubbens uppfödarutbildning.

Lundeboka: Av Ingvild Espelien.

Kom-i-håg-lista för uppfödare: lundehund.se/uppfodare/kom-ihag-lista.

Gillerts kennel, www.gillerts.se